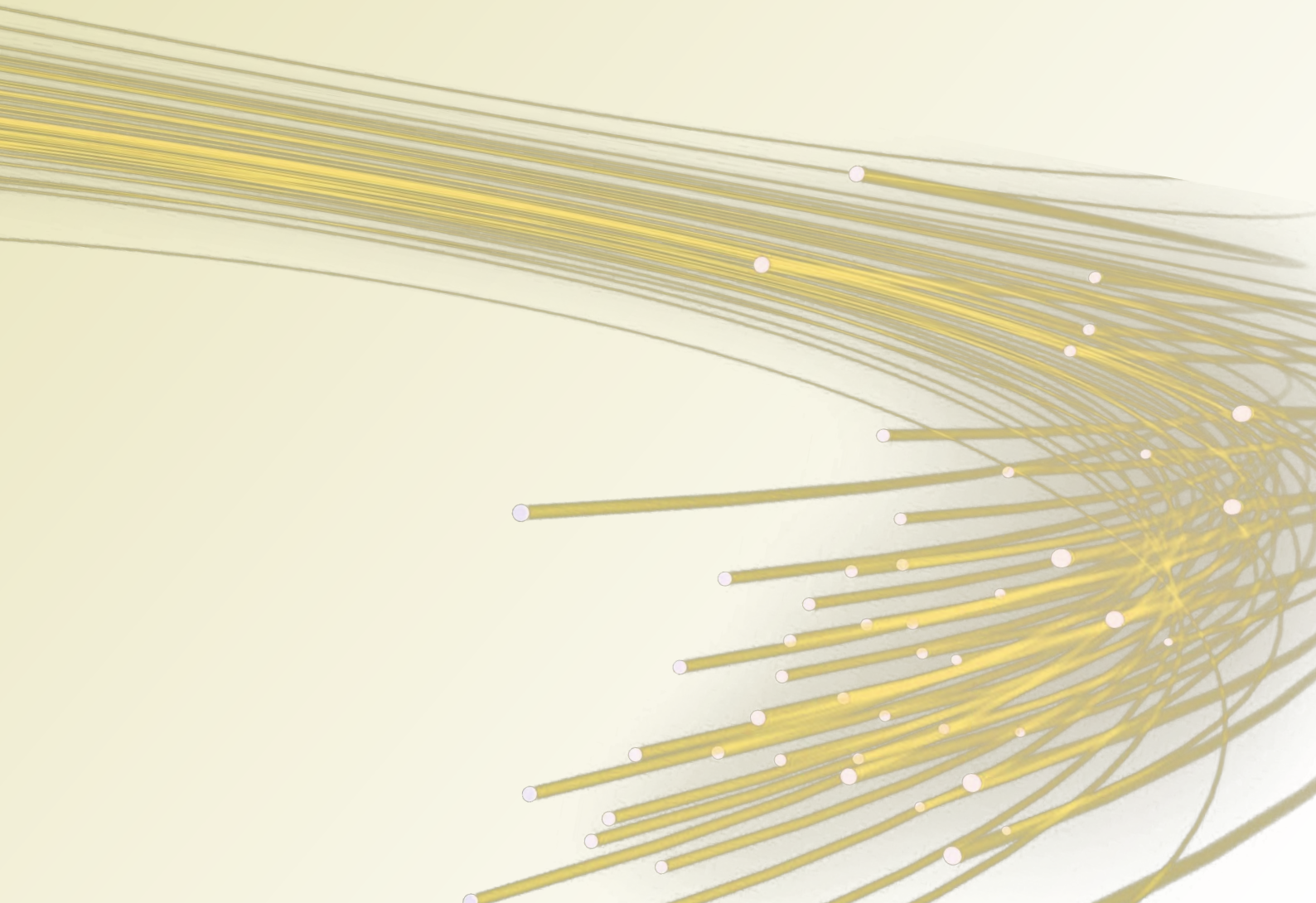

VRHOVNO SODIŠČE
REPUBLIKE SLOVENIJE

STRATEGIJA RAZVOJA RAČUNALNIŠKE PODPORE
V POSLOVANJU SODIŠČ

ZAŠČITA DOKUMENTA

© 2012 Vrhovno sodišče Republike Slovenije

Vse pravice pridržane. Reprodukcijska po delih ali v celoti na kakršni koli način in na katerem koli mediju ni dovoljena brez pisnega dovoljenja Vrhovnega sodišča Republike Slovenije. Omejitve ne veljajo za državne organe Republike Slovenije.

Vsaka kršitev se lahko preganja v skladu z Zakonom o avtorski in sorodnih pravicah in Kazenskim zakonikom Republike Slovenije

Kazalo vsebine

1 Uvod.....	5
1.1 Namen strategije.....	5
1.2 Vizija Centra za informatiko.....	5
1.3 Vloga informacijskih in komunikacijskih tehnologij v sodstvu.....	6
1.4 Ključni dejavniki uspeha.....	6
2 Organizacijske usmeritve in načela.....	7
2.1 Organizacija Centra za informatiko.....	7
2.1.1 Razmerje med Centrom in Vrhovnim sodiščem.....	7
2.1.2 Razmerje do sodišč.....	8
2.1.3 Umestitev v okviru pravosodja.....	8
2.1.4 Razmerje do zunanjih izvajalcev.....	8
2.1.5 Sodelovanje z zunanjimi uporabniki.....	9
2.2 Projektna organizacija.....	9
2.2.1 Projektna skupina.....	9
2.2.2 Delovna skupina.....	10
2.2.3 Projektna pisarna.....	11
2.3 Ravnanje s človeškimi viri.....	11
2.3.1 Nagrajevanje zaposlenih.....	11
2.3.2 Stalno izobraževanje zaposlenih.....	11
2.3.3 Upravljanje z znanjem.....	12
2.3.4 Prenos znanja in izkušenj.....	12
2.3.5 Spodbujanje spremljanja novih tehnologij.....	12
2.3.6 Dodeljevanje nalog in pooblašcanje.....	12
3 Strateške usmeritve na področju zagotavljanja informacijske podpore poslovanju sodišč.....	13
3.1 Zagotavljanje enotnosti informacijskih rešitev.....	13
3.2 Strokovnost, kakovost, pravočasnost.....	13
3.3 Uporaba odprtih standardov.....	13
3.4 Zagotavljanje neodvisnosti od posameznega ponudnika.....	13
3.5 Varnost.....	14
3.6 Zanesljivost.....	14
3.7 Sledljivost.....	14
3.8 Ekonomičnost.....	14

3.9 Zmogljivost.....	14
3.10 Razširljivost (stopnjevalnost).....	14
3.11 Jezikovna podpora.....	14
3.12 Ergonomičnost.....	15
3.13 Ekološka sprejemljivost.....	15
3.14 Združljivost.....	15
3.15 Stopnja upravljanja („upravljalnost“)......	15
3.16 Prijaznost do uporabnika.....	16
4 Strateške usmeritve na področju razvoja informacijskih rešitev.....	16
4.1 Enotna arhitektura razvoja informacijskih rešitev.....	16
4.2 Modularna zasnova informacijskih rešitev.....	16
4.3 Ponovna uporabnost (reusability).....	16
4.4 Povezljivost (interoperabilnost).....	17
4.5 Standardni format za izmenjavo podatkov.....	17
4.6 Standardni formati za obdelovanje in shranjevanje dokumentov.....	17
4.7 Lastništvo programske kode.....	17
4.8 Programski jeziki in programsko okolje.....	17
5 Merila za ocenjevanje informacijskih rešitev.....	17
5.1.1 Pomen projekta s področja informacijske tehnologije.....	18
5.1.2 Povečanje kakovosti delovnih nalog.....	18
5.1.3 Vpliv na uporabnike.....	19
6 Strategija elektronskega poslovanja.....	19
6.1 Cilji elektronskega poslovanja.....	19
6.2 Načela elektronskega poslovanja.....	19
6.3 Ključni gradniki elektronskega poslovanja v sodstvu.....	20
6.3.1 Elektronsko vložništvo.....	20
6.3.2 Elektronska poštna knjiga (EVIP).....	21
6.3.3 Elektronski spis (eSpis).....	21
6.4 Povezovanje informacijskih sistemov in evidenc.....	23
7 Cilji informacijske podpore v sodstvu.....	23
7.1 Zniževanje stroškov poslovanja sodišč z uporabo informacijske tehnologije.....	23
7.2 Zagotavljanje podatkov za sprejemanje poslovnih odločitev.....	23
7.3 Zagotavljanje možnosti za delo od doma.....	24
7.4 Uvajanje novih tehnologij v sodne dvorane.....	24
7.4.1 Videokonferenčni sistemi.....	24

7.4.2 Snemanje obravnav.....	24
7.4.3 Predvajanje AV gradiva.....	25

1 Uvod

V zadnjem desetletju smo priča skokovitemu razvoju na področju informacijskih tehnologij, zato so te tehnologije pričakovano prodrle skoraj na vsa področja poslovanja slovenskih sodišč.

Informatizacija sodstva se je v zadnjih letih pod okriljem Vrhovnega sodišča stalno razvijala in pri tem ni zgolj sledila skokovitemu razvoju na področju informacijskih tehnologij, temveč v mnogih primerih s seboj prinašala napredne rešitve in tehnologije, ki so se šele kasneje razvile v splošne trende razvoja informacijskih sistemov.

Tako lahko danes v sodstvu govorimo o celoviti podprtosti postopkov z informacijskimi tehnologijami, saj več kot 95% vseh prispelih zadev sodišča obdelujejo s pomočjo katerega izmed sodnih informacijskih sistemov.

Za doseganje takšnega stanja so bili v veliki meri ključni: jasna vizija in cilji razvoja informacijskih sistemov v sodstvu, hkrati pa tudi strateške usmeritve in standardi, na temelju katerih je v obdobju zadnjih petnajstih let na Centru za informatiko pri Vrhovnem sodišču potekal usklajen razvoj ključnih centraliziranih informacijskih sistemov v sodstvu.

Na podlagi preteklih izkušenj lahko z gotovostjo sklepamo, da zgolj obstoj vizije, ciljev, strateških usmeritev in standardov na dolgi rok ne zadošča za zagotovitev trajnostnega razvoja na tem področju.

Brez hkratnega tesnega sodelovanja med vodstvom, izvajalci in uporabniki informatizacije ter zavezanosti k skupnim strateškim ciljem bi bilo doseganje današnjih rezultatov praktično nemogoče.

Jasna zavezanost skupni strategiji na vseh ravneh je tudi poglobitveni razlog, da so elementi prvotnih strateških izhodišč v veliki meri aktualni še danes.

Kljub temu se v zadnjem času kaže potreba po prilagoditvi skupnih strateških usmeritev današnjemu času, s čimer bi zagotovili dolgoročna strateška izhodišča in usmeritve tudi za uvajanje najnovejših tehnologij, storitev in standardov v informacijsko okolje slovenskega sodstva.

1.1 Namen strategije

Osnovni namen strategije Centra za informatiko je določitev strateških usmeritev in standardov na področju razvoja računalniške podpore v poslovanju sodišč, katerih upoštevanje zagotavlja dolgoročno, kakovostno in pravočasno informacijsko podporo za poslovanje sodišč. Pri tem velja načelo, da strategija upošteva in dopolnjuje že sprejete strateške dokumente, ki se nanašajo na poslovanje sodstva (strateška izhodišča iz otvoritve sodnega leta 2012, strategija Pravosodje 2020).

1.2 Vizija Centra za informatiko

Center za informatiko bo ohranjal svojo vlogo nosilca razvoja informacijskih sistemov v sodstvu. To vlogo bo utrjeval na področju načrtovanja, razvoja in uvajanja inovativnih informacijskih rešitev, ter na področju zbiranja in posredovanja znanja, izkušenj in dobrih praks.

Z uporabo informacijskih rešitev si bo prizadeval za:

- povečanje dostopnosti storitev sodstva za vse uporabnike
- poenostavitev sodnih storitev za vse uporabnike

- zbiranje in posredovanje relevantnih informacij o sodnih postopkih z uporabo naprednih tehnologij
- povečevanje kakovosti podatkov, pravočasnosti in prijaznosti do vseh uporabnikov sodnih storitev

1.3 Vloga informacijskih in komunikacijskih tehnologij v sodstvu

Informacijska tehnologija sama po sebi ne more nadomestiti osnovne dejavnosti sodstva – odločanja v zadevah, lahko pa pri tem izdatno pomaga, predvsem na naslednje načine:

- z optimizacijo poslovnih procesov, ki sledi iz funkcionalne analize pri načrtovanju informacijske podpore nekemu postopku
- podpora sprejemanju poslovnih odločitev in kasnejšemu preverjanju le-teh z uporabo poslovnih podatkov, zbranih ob uporabi informacijske podpore nekemu postopku (iskanje ozkih grl, zamudnih opravil,...)
- kot pohitritev poslovnih procesov zaradi uporabe informacijske podpore nekemu postopku, kot na primer:
 - prihranek pri vnašanju podatkov zaradi načela „vnesi enkrat, uporabi večkrat“
 - prihranek zaradi lažjega sledenja poti spisa
 - prihranek zaradi samodejnega generiranja pogostih sodnih pisanj (z uporabo verificiranih predlog)
 - prihranek zaradi optimizacije in avtomatizacije opravil s področja logistike
 - boljša organiziranost dela zaradi poenotenja načina dela
 - lažji dostop do podatkov, potrebnih v sodnih postopkih, pridobljenih iz zunanjih izvornih evidenc
 - lažji dostop in analiza zbranih podatkov v zvezi s posameznim postopkom

Uporaba informacijskih sistemov lahko prinese mnogo pozitivnih učinkov za sodstvo, zavedati pa se moramo, da je njihova učinkovitost in uporabnost odvisna predvsem od uporabnikov, torej nas samih.

1.4 Ključni dejavniki uspeha

Med izvajanjem projektov razvoja informacijskih sistemov v sodstvu se je potrdilo načelo, da zgolj uvedba določenega novega informacijskega sistema ne zagotavlja uspeha projekta, temveč je le-ta neposredno odvisen od uspešnega usklajevanja ključnih komponent v projektih razvoja informacijskih sistemov:

1. tehnične komponente: izbira arhitekture, uporabljene tehnologije, način razvoja
2. organizacijske komponente: zagotovitev ustreznih kadrovskih in finančnih virov, načrt implementacije, načrt spremembe organizacije dela ob uvedbi novega informacijskega sistema
3. poslovne komponente: jasno definirani poslovni cilji, načrt merjenja in doseganja teh ciljev ter vzpostavitev sistema stalnega spremljanja uspešnosti projekta na osnovi merljivih kazalnikov
4. normativne komponente: upoštevanje obstoječih predpisov, predlogi za prilagajanje in spremembe predpisov in poslovnih procesov

2 Organizacijske usmeritve in načela

2.1 Organizacija Centra za informatiko

Center za informatiko (v nadaljevanju: Center) je na podlagi 70. člena Zakona o sodiščih posebna organizacijska enota Vrhovnega sodišča in ključna organizacijska enota, ki skrbi za enotno tehnološko podporo poslovanja sodišč. Delo v Centru je pretežno organizirano po projektih.

Center za informatiko za svoje delo odgovarja predsedniku Vrhovnega sodišča in kot organizacijska enota znotraj Evidenčnega oddelka tudi vodi Evidenčnega oddelka.

Svoje naloge izvaja organiziran v tri organizacijske enote – oddelke, ki so odgovorni in usposobljeni za posamezna področja:

- **Oddelek za produkcijo in vzdrževanje**, ki je odgovoren za:
 - centralno produkcijsko okolje
 - infrastrukturo, vključno z lokalnimi računalniškimi mrežami
 - pomoč uporabnikom
 - namizno računalništvo
 - vzdrževanje strojne opreme
 - varnostno kopiranje podatkov
- **Oddelek za razvoj**, ki je odgovoren za tehnični del posameznih projektov:
 - načrtovanje in razvoj informacijskih sistemov
 - preverjanje ustreznosti novih tehnologij za uporabo v informacijskem sistemu sodstva
 - skrb za enotno arhitekturo, razvoj informacijskega sistema
 - razvoj skupnih gradnikov – posameznih programskih modulov, ki so skupni vsem informacijskim sistemom
- **Oddelek za javna naročila**, ki je odgovoren za:
 - načrtovanje in izvajanje javnih naročil
 - evidentiranje opreme
 - nadzor nad pravilnostjo izvajanja pogodbenih storitev
 - pripravo finančnih načrtov

2.1.1 Razmerje med Centrom in Vrhovnim sodiščem

Umestitev Centra za informatiko kot posebne organizacijske enote Vrhovnega sodišča zaradi neodvisnosti in samostojnosti Vrhovnega sodišča zagotavlja ključne pogoje, potrebne za uspešno in nemoteno izvedbo informacijskih projektov. Ti pogoji so:

- zagotovljeno stabilno razvojno okolje,
- neodvisnost od zunanjih dejavnikov
- možnost dolgoročnega trajnega razvoja
- dolgoročno strateško planiranje

- spodbuja zaupanje sodišč
- zagotavlja stalno tesno sodelovanje z uporabniki

Za uspešno delovanje Centra za informatiko je dodatno ključna stalna podpora in tesno sodelovanje vodstva Vrhovnega sodišča RS, ostalih sodišč in uporabnikov. Center za informatiko na osnovi sodelovanja s temi deležniki lahko prevzema odgovornost za izvedbo načrtovanih projektov v skladu s potrjenimi strateškimi usmeritvami, ki jih določa Svet uporabnikov.

2.1.2 Razmerje do sodišč

Center za informatiko si na področju sodelovanja s sodišči stalno prizadeva za zagotavljanje najvišjega nivoja storitev. V prvi vrsti zagotavlja tehnične pogoje za informacijsko podporo poslovanju sodišč, in sicer:

- nakup in dobava strojne opreme
- zagotavljanje garancijskega in izvengarancijskega vzdrževanja opreme
- informacijska podpora poslovnim procesom na sodiščih
- sodelovanje pri oblikovanju specifikacij
- pomoč uporabnikom (tehnična in vsebinska)

V okviru zagotavljanja storitev si Center za informatiko prizadeva za udeležbo svojih predstavnikov ob rednih obiskih sodišč.

Bistvenega pomena na področju sodelovanja s sodišči je sodelovanje s sistemskimi inženirji in vodji služb za informatiko. To sodelovanje namreč omogoča:

- skladen razvoj na vseh sodiščih
- poenotenje postopkov in načina dela

Zato Center za informatiko odnos s sistemskimi inženirji redno vzdržuje v obliki rednih mesečnih kolegijev.

2.1.3 Umestitev v okviru pravosodja

Vloga Centra za informatiko v informacijski podpori postopkov v pravosodju je nedvomno ključna, zato sodeluje in spodbuja sodelovanje na strokovnem področju med vsemi deležniki s področja pravosodja.

Center za informatiko si bo v okviru pristojnosti prizadeval za vzpostavitev jasnih formalnih razmerij med pristojnim ministrstvom in Vrhovnim sodiščem RS, ki bodo razmejila pristojnosti in odgovornosti ter na ta način omogočila neobremenjeno sodelovanje med Centrom in pristojnim ministrstvom na področjih dejavnosti, ki jih v zvezi z zagotavljanjem pogojev za delovanje sodišč vsak od njiju izvaja na slovenskih sodiščih.

Pogoj za takšno sodelovanje je predvsem korekten in enakopraven odnos med vsemi nosilci informatizacije v pravosodju, ki ga je treba vzdrževati z rednimi koordinacijskimi sestanki.

2.1.4 Razmerje do zunanjih izvajalcev

Center za informatiko bo pri svojem delu, še posebej pri razvoju informacijskih sistemov, uporabljal storitve zunanjih izvajalcev, ki jih bo pridobival z razpisi na podlagi veljavne

zakonodaje s področja javnega naročanja.

V okviru sodelovanja z zunanjimi izvajalci si bo Center za informatiko prizadeval za razvoj partnerskih odnosov, za medsebojno razumevanje in jasno razmejitev nalog, odgovornosti in pristojnosti.

Za nemoteno in učinkovito sodelovanje bodo skrbniki pogodb v sodelovanju z zunanjim izvajalcem poskrbeli za:

- jasno pogodbeno opredelitev področij in pristojnosti
- jasno opredelitev pogodbenih obveznosti in rokov
- jasno opredelitev in dokumentiranje načina dela z zunanjim izvajalcem
- jasno opredelitev načina obračunavanja projekta (na ključ, glede na vloženi trud,...)
- jasno definiran način naročanja in obračunavanja storitev (osnovnih in dodatnih)

2.1.5 Sodelovanje z zunanjimi uporabniki

Center za informatiko bo v skladu s svojo vlogo nosilca razvoja informatike v sodstvu oblikoval načine in poti za sodelovanje z zunanjimi uporabniki na vseh nivojih:

- na ravni EU bo spodbujal aktivno sodelovanje predstavnikov Centra za informatiko v aktivnostih s področja informatike, še posebej na področju pravosodja
- na državni ravni bo spodbujal tesnejše sodelovanje med deležniki s področja informatike (MJU, MP), aktivno sodeloval pri pripravi krovnih strateških dokumentov in usmeritev
- na strokovni ravni (Sodni svet, odvetniki, notarji, fakultete,...) si bo prizadeval za redni strokovni dialog med predstavniki relevantnih strok in Centrom
- zagotavljal bo komunikacijske kanale, prek katerih bo potekala komunikacija Centra s strankami, tako z zaposlenimi na sodiščih kot z ostalimi

2.2 Projektna organizacija

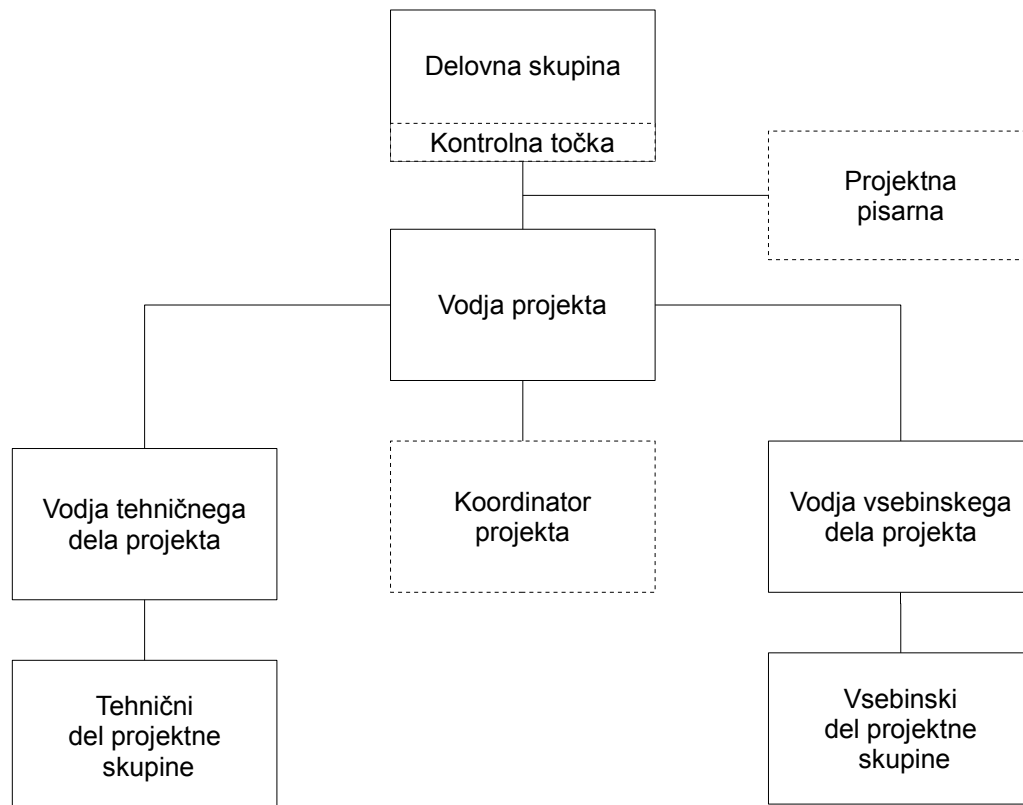
Pri zagotavljanju informacijske podpore delu sodišč, ki ga izvaja Center za informatiko, je izvajanje projektnih nalog zagotovljeno s projektno organizacijo dela.

2.2.1 Projektna skupina

Projektna skupina je načeloma sestavljena iz dveh delov:

- *iz tehničnega dela projekta*, ki se ukvarja s tehničnimi vprašanji v okviru projekta, določa tehnične standarde in rešitve, preverja kakovost programske opreme, komunicira z zunanjimi izvajalci, in
- *vsebinskega dela projekta*, ki se ukvarja s funkcionalnimi specifikacijami, uporabniškimi zahtevami in popisi poslovnih procesov, organizacijskimi in pravnimi okviri

Vsak od obeh delov projektne skupine ima vodjo, ki je odgovoren za delo skupine, hkrati pa je navadno eden od obeh tudi vodja celotnega projekta, ki je odgovoren za vsa vprašanja, povezana s projektom.

Tipična projektna organizacija projekta s področja informatike

Vodja projekta odloči o potrebi po *koordinatorju projekta*, ki je oseba (praviloma zunanji izvajalec), ki v okolje prinaša nova znanja in praviloma skrbi za koordinacijo med vsemi deležniki, kontrolo poteka projekta v skladu z izbrano metodologijo projektnega vodenja za konkretni projekt, hkrati pa tudi za izdelavo in zbiranje projektne dokumentacije.

Vodja projekta o stanju projekta poroča *delovni skupini*, ki je praviloma sestavljena iz predstavnikov vseh deležnikov določenega projekta (npr. predstavnik Skupine uporabnikov, predstavnik MP, predstavnik MJU, direktor Centra za informatiko, vodja Evidenčnega oddelka,...).

Opisana projektna organizacija zagotavlja naslednje pozitivne učinke:

- preprečuje, da bi se člani projektne skupine ukvarjali s področjem, na katerem niso suvereni
- omogoča ločeno sestajanje delov projektne skupine in na ta način hitrejšo in učinkovitejšo sprejemanje in uveljavljanje predlogov
- omogoča interpretacijo vodje vsebinskega dela projekta kot predstavnika naročnika in vodjo tehničnega dela kot predstavnika izvajalca, ter na ta način tudi lažje razlikovanje med dolžnostmi obeh.

2.2.2 Delovna skupina

Delovna skupina ima vlogo nadzornega in usmerjevalnega organa za projekte v izvajanju. Usklajuje razmerja med vsemi komponentami projekta, predlaga rešitve in sprejema strateške odločitve v okviru posameznega projekta. Delovno skupino praviloma sestavljajo:

- vodja Evidenčnega oddelka
- direktor Centra za informatiko
- vodja projekta
- drugi imenovani člani

Delovne skupine se praviloma sestajajo na skupnem sestanku enkrat mesečno, po potrebi pa sprejemajo odločitve tudi na ločenih ali korespondenčnih sejah.

Delovna skupina lahko pri posameznih projektih, kjer je to potrebno, uvede tudi *kontrolne točke*. Kontrolne točke so namenjene pogostejšemu in bolj poglobljenemu spremljanju stanja posameznega projekta. Praviloma se kontrolne točke uvajajo v obdobju neposredno pred zaključkom razvoja na posameznem projektu in trajajo do zaključka razvojnih aktivnosti na posameznem projektu in sprejema določene operativne odločitve, povezane predvsem z implementacijo novega informacijskega sistema v ciljna okolja. Na kontrolnih točkah se sestajajo praviloma člani ožje delovne skupine in vodje (vsebinski in tehnični) projekta, ter (v primeru, da ga projekt ima) tudi koordinator projekta.

2.2.3 Projektna pisarna

Za zagotovitev celovitega projektnega vodenja je treba razmisliti o uvedbi projektne pisarne, ki bi prevzela določen del opravil s področja administracije projektov, hkrati pa skrbela za poenotenje metodologij izvajanja projektov, zbiranje in razvrščanje ter hrambo dokumentacije, organizacijo sestankov, obveščanje o stanju projektov in skrb za akumulirano znanje in izkušnje iz predhodnih projektov (projektne baza znanja).

2.3 Ravnanje s človeškimi viri

Uspešno in učinkovito izvajanje strateških usmeritev na področju informatike je odvisno predvsem od zaposlenih, tako na Centru za informatiko kot na posameznih sodiščih. Center za informatiko se stalno sooča s težavami na področju zagotavljanja stalnosti in ustrezne zasedenosti delovnih mest, kljub stalnemu naraščanju števila in obsega nalog, ki jih izvaja. Neustrezna kadrovska zasedenost delovnih mest lahko povzroči resne zastoje na vseh področjih delovanja Centra, predvsem pa povzroča preobremenjenost obstoječega kadra in s tem nižjo učinkovitosti in kakovost njihovega dela, zato so za dolgoročno rešitev kadrovske situacije nujne naslednje strateške usmeritve:

2.3.1 Nagrajevanje zaposlenih

Center za informatiko si bo v okviru pristojnosti stalno prizadeval, da bo zaposlenim na področju informatike v sodstvu zagotovljeno ustrezno nagrajevanje, s katerim bi ne le zadržali obstoječe zaposlene, temveč povečali zanimanje za zaposlitev na področju informatike v sodstvu.

2.3.2 Stalno izobraževanje zaposlenih

Center za informatiko si bo prizadeval za stalno izobraževanje zaposlenih na področju informatike in s tem omogočal kakovostnejše in hitrejše izvajanje nalog zaposlenih, ter zagotavljal ohranjanje in povečevanje strokovnega znanja organizacije. V okviru izobraževanja se bo Center za informatiko osredotočil predvsem na naslednje vrste izobraževanj:

1. Izobraževanja za zaposlene na Centru za informatiko:
 - letno planiranje udeležbe zaposlenega na specializiranih izobraževanjih

- zagotovitev strokovne literature s področje dela zaposlenih
 - spodbujanje pridobivanja certifikatov oz. drugih ustreznih dokazil o uspešni uporabi znanja, pridobljenega z izobraževanjem
 - spodbujanje enakomerne porazdelitve izobraževanj med vse zaposlene
2. Izobraževanja za zaposlene v sodstvu na področju informatike (Center za informatiko in sistemski inženirji):
- izvedba strokovnega izobraževanja vsaj enkrat letno, s ciljem zagotovitve enakega nivoja znanja na področju informatizacije sodstva
 - spodbujanje pridobivanja certifikatov oz. drugih ustreznih dokazil o uspešni uporabi znanja, pridobljenega z izobraževanjem
3. Izobraževanja za uporabnike informacijskih sistemov v sodstvu:
- zagotavljanje izobraževanj s področja uporabe informacijskih sistemov

2.3.3 Upravljanje z znanjem

Center za informatiko si bo prizadeval za ohranitev in povečevanje strokovnega znanja, ki ga zaposleni pridobijo pri opravljanju svojega dela ter z udeležbo na izobraževanjih in konferencah, in znotraj organizacije spodbujal njegov pretok med zaposlenimi, tudi z uporabo informacijske tehnologije.

2.3.4 Prenos znanja in izkušenj

Center za informatiko bo spodbujal stalni prenos znanja na področju informatike, tako v smeri pridobivanja znanja in izkušenj od drugih, kot tudi prenos znanja na druge, predvsem v obliki:

- stalnega spremljanja in analize relevantnih dobrih praks doma in v tujini
- spodbujanja izmenjave informacij o novostih in lastnih izkušnjah
- predstavljanja lastnih dosežkov in izkušenj

2.3.5 Spodbujanje spremljanja novih tehnologij

Center za informatiko si prizadeva ostati nosilec razvoja v pravosodju in ostati kos izzivom, ki jih prinaša prihodnost. Zato bo spodbujal zaposlene k stalnemu spremljanju tehnološkega razvoja na področju, ki ga pokrivajo. K temu sodi zagotavljanje možnosti za:

- redno spremljanje strokovne literature
- obiskovanja predstavitev tehnoloških novosti in izdelkov
- preskušanje novih tehnologij, še posebej v primerjavi z obstoječimi tehnologijami
- izvedbo pilotskih projektov in testnih postavitev

2.3.6 Dodeljevanje nalog in pooblaščenje

Center za informatiko spodbuja samostojnost zaposlenih v okviru izvajanja njihovih nalog.

Dodeljevanje nalog bo potekalo transparentno in na način, ki zagotavlja natančnost in pravočasnost izvajanja nalog.

Zaposlenim bodo v okviru njihovih nalog zagotovljena ustrezna pooblastila za sprejemanje odločitev, ki omogočajo nemoteno izvedbo nalog. S sprejemanjem odločitev zaposleni zanje

prevzemajo tudi odgovornost.

3 Strateške usmeritve na področju zagotavljanja informacijske podpore poslovanju sodišč

V nadaljevanju so podane osnovne strateške usmeritve Centra za informatiko na področju zagotavljanja informacijske podpore poslovanju sodišč.

Pri načrtovanju in izvajanju informacijske podpore poslovanju sodišč bo Center za informatiko upošteval strateške usmeritve in načela, ki deloma izvirajo iz predhodnih strateških usmeritev oziroma so rezultat preteklih izkušenj, deloma rezultat dobrih praks in priporočil stroke, v določeni meri pa tudi posledica odločitve vodstva.

3.1 Zagotavljanje enotnosti informacijskih rešitev

Center za informatiko bo pri načrtovanju in uvajanju informacijskih rešitev v sodstvu prednostno deloval v smeri zagotavljanja poenotenja uporabljenih IT rešitev. Pri tem je mišljeno poenotenje vseh elementov, ki sestavljajo informacijski sistem sodstva:

- strojna oprema,
- programska oprema,
- postopki in protokoli.

S poenotenjem informacijskih rešitev se zasleduje načelo, da je določena lastnost povsod v sistemu izvedena na enak način. S tem je olajšano delo v prvi vrsti uporabnikom, dodatno pa seveda tudi upravitelcem sistema.

3.2 Strokovnost, kakovost, pravočasnost

Center za informatiko bo svoje delo izvajal v skladu z najvišjimi merili stroke, kakovostno in pravočasno.

3.3 Uporaba odprtih standardov

Pri zagotavljanju informacijske podpore poslovanju sodišč bo Center za informatiko uporabljal in spodbujal uporabo predvsem tistih informacijskih rešitev, ki temeljijo na odprtih standardih. To so standardi, ki so javno objavljeni, splošno sprejeti in v celoti dokumentirani, uporabniki pa imajo svobodno možnost, da svoje izdelke razvijajo v skladu s temi standardi.

Rezultat je predvsem večja preglednost in primerljivost določenih rešitev na tržišču, ki naročniku omogoča možnost izbire med večjim številom ponudnikov, dodatno pa preprečuje preveliko odvisnost od posameznih ponudnikov.

3.4 Zagotavljanje neodvisnosti od posameznega ponudnika

Zagotavljanje neodvisnosti od posameznega ponudnika (angl. *vendor lock-in*) je ena izmed temeljnih strateških usmeritev pri razvoju in zagotavljanju informacijskih podpore. Pri izbiri vsake rešitve je namreč zelo pomembno analizirati tudi možnost morebitne zamenjave izbranega ponudnika in učinke takšne zamenjave na informacijski sistem, še posebej pa njene ekonomske učinke.

Načelo neodvisnosti od posameznega ponudnika je hkrati tesno povezano z načelom odprtosti standardov, saj le-to navadno zagotavlja večje število med seboj primerljivih in združljivih rešitev različnih ponudnikov, kar onemogoča odvisnost od enega samega ponudnika.

3.5 Varnost

Varnost je področje, ki ga Center obravnava zelo resno. Pri tem velja načelo, da je potrebno vsako novo rešitev pretehtati tudi z varnostnega stališča. Izbrana rešitev mora vsaj ohranjati trenutni nivo varnosti, nikakor pa ga ne sme znižati.

Pri oblikovanju lastne varnostne politike bo Center upošteval tudi obstoječe varnostne standarde in rešitve (npr. protivirusna zaščita, požarne pregrade), ki jih sprejemajo drugi državni organi, s katerimi si sodišča delijo informacijsko infrastrukturo (npr. omrežje HKOM).

V informacijskih rešitvah bo Center za informatiko na področju zagotavljanja varnosti in integritete podatkov v informacijskih sistemih praviloma uporabljal tehnologijo digitalnih kvalificiranih potrdil, javnih in zasebnih ključev ter privzeto kriptiranje občutljivih podatkov ob prenosu.

3.6 Zanesljivost

Center za informatiko si bo prizadeval za zanesljivo delovanje vseh komponent informacijskega sistema, pri čemer velja prednostni vrstni red zagotavljanja delovanja:

1. centralno produkcijsko okolje, centralne aplikacije in omrežje, ki povezuje sodišča (HKOM)
2. krajevno produkcijsko okolje posameznega sodišča (krajevna omrežja, strežniki)
3. uporabniško okolje (delovne postaje, aplikacije na delovni postaji)

3.7 Sledljivost

Center za informatiko bo v vseh informacijskih sistemih zagotavljal možnost sledenja dostopov in spreminjanja podatkov v transakcijah na način, da bo podatke možno zasledovati po času sprememb nazaj vse do izvora.

3.8 Ekonomičnost

Center za informatiko bo ob načrtovanju informacijske rešitve presojal tudi s stališča stroškov in koristi, ki jih rešitev prinaša, in skušal izbrati tisto, ki prinaša največ koristi, oziroma z najugodnejšim razmerjem med stroški in koristmi. Pri tem bo upošteval tudi medsebojne vplive (sinergije) med izbranimi rešitvami.

Dodatno bo presojal posamezne rešitve tudi s stališča zaščite investicije in obvladovanja stroškov.

3.9 Zmogljivost

Center za informatiko bo v okviru zagotavljanja informacijske podpore zagotavljal vsaj enako ali višjo stopnjo zmogljivosti opreme in storitev v vsem predvidenem življenjskem obdobju v skladu s specifikacijami.

3.10 Razširljivost (stopnjevalnost)

Center za informatiko bo ob načrtovanju posamezne rešitve presojal tudi stopnjo njene prilagodljivosti na povečanje (stopnjevanje) obremenitev in izbral rešitve, ki bodo manj občutljive na dodatne obremenitve oz. jih bo mogoče nanje prilagoditi z najmanj truda.

3.11 Jezikovna podpora

Pri izbiri informacijskih rešitev velja načelo, da je uporabniku omogočena izbira poljubnega

jezika uporabniškega vmesnika, vendar mora vedno obstajati tudi možnost izbire slovenskega jezika. Pri vseh rešitvah se zahteva podpora slovenskemu znakovnemu naboru (šumniki) in jezikovnemu naboru jezikov manjšin.

3.12 Ergonomičnost

Pri izbiri in načrtovanju informacijskih sistemov bo Center za informatiko upošteval tudi načelo zagotavljanja ergonomičnih rešitev. Večinoma se to načelo nanaša na izbiro ustrezne strojne opreme, kjer večji poudarek velja posameznim sklopom računalniškega sistema:

- svetlobni zaslon,
- tipkovnica,
- kompaktna izvedba (prostorska stiska, lokacija na mizi),
- glasnost (hrup) pri obratovanju

V splošnem velja, da bo z upoštevanjem tega načela delovno mesto za računalnikom čim bolj prilagojeno varni in prijazni uporabi, z zanemarljivimi vplivi na zdravje uporabnikov.

3.13 Ekološka sprejemljivost

Pri zagotavljanju informacijske podpore poslovanju bo Center za informatiko upošteval tudi načelo ekološke sprejemljivosti, še posebej to velja za področje nakupa strojne opreme. Pri tem bo upošteval predvsem naslednje parametre:

- porabo električne energije in izkoristek porabe,
- količino oddane toplote v določenem času,
- glasnost (povzročanje hrupa),
- možnost recikliranja oz. vračila odslužene opreme,
- skladnost sestavnih materialov s predpisi s področja ekologije.

Pri presojanju posameznih rešitev bo Center skušal zagotoviti uporabo predvsem takšnih rešitev, ki ekološko najmanj obremenjujejo okolje in uporabnike.

3.14 Združljivost

Informacijska podpora poslovanju sodišč mora omogočati sodelovanje med več udeleženci iz različnih okolij. Center za informatiko si bo zato prizadeval za standardizacijo povezljivosti in formatov za izmenjavo informacij med uporabniki, sistemi in aplikacijami iz različnih okolij.

Pri spoštovanju načela združljivosti bodo imele prednost rešitve, ki temeljijo na uporabi odprtih standardov, ki povečujejo združljivost z najširšim krogom udeležencev.

3.15 Stopnja upravljanja („upravljivost“)

Pri upravljanju mislimo predvsem na izvajanje določenih sistemskih posegov na informacijskih sistemih. Stopnja upravljanja pri teh posegih nam pove, v kolikšni meri in s kolikšnim vloženim trudom je posege mogoče opravljati.

Pri tem velja, da je pri sistemih z najnižjo stopnjo upravljalivosti posege potrebno izvajati na vsakem sistemu posebej, ter da so posegi načeloma pogosti.

Pri visoki stopnji upravljalivosti pa načeloma velja, da je enak poseg mogoče opraviti na več sistemih naenkrat, po možnosti z ene same, osrednje lokacije.

3.16 Prijaznost do uporabnika

Je sicer subjektivno načelo, saj vsak uporabnik prijaznost informacijske tehnologije ocenjuje drugače.

Pri izbiri informacijskih rešitev to pomeni, da je treba upoštevati mnenja končnih uporabnikov o prijaznosti določene rešitve.

Najpogosteje se prijaznost nanaša na uporabniški vmesnik, kjer je potrebno rešitve zasnovati v skladu s smernicami za oblikovanje uporabniških vmesnikov, ter na ta način doseči konsistentnost uporabe izbranih informacijskih rešitev.

4 Strateške usmeritve na področju razvoja informacijskih rešitev

Center za informatiko pri svojem delu upošteva določene tehnološke usmeritve, ki deloma temelje na strateških usmeritvah, še pogosteje pa na izkušnjah s področja načrtovanja informacijskih rešitev.

4.1 Enotna arhitektura razvoja informacijskih rešitev

Center za informatiko razvija izključno centralizirane informacijske sisteme, namenjene hkratni uporabi na vseh sodiščih.

Pri razvoju informacijskih rešitev Center za informatiko dosledno uporablja enotno, tri nivojsko arhitekturo, ki jo sestavljajo (od zgoraj navzdol):

1. **uporabniški vmesnik**, ki skrbi za komunikacijo med uporabnikom in sistemom
2. **storitveni nivo**, kjer najdemo vso poslovno logiko posamezne rešitve v obliki storitev, primernih za uporabo tudi s strani drugih informacijskih rešitev
3. **nivo podatkovne zbirke**, ki predstavlja orodje za trajno shranjevanje in dostop do podatkov v informacijskem sistemu

4.2 Modularna zasnova informacijskih rešitev

Pri razvoju novih informacijskih rešitev je potrebno za vsako novo funkcionalnost posebej presoditi ali morda ustreza kriterijem za lasten, neodvisno programski sklop oz. modul.

Center za informatiko funkcionalnosti oziroma storitve, ki jih lahko hkrati uporablja več informacijskih sistemov, dosledno združuje v storitvene module (*service modules*). Z doslednim uveljavljanjem storitveno naravnane arhitekture se skrajšuje čas razvoja informacijskih sistemov, hkrati pa olajša njihovo vzdrževanje.

Zahteve do informacijskih rešitev rastejo vse hitreje, zato je potrebno pri načrtovanju informacijskih rešitev ves čas zasledovati težnjo po združevanju funkcionalnosti v module, ki bi jih lahko uporabljale tudi obstoječe informacijske rešitve in bi na ta način dodatno razširili njihovo funkcionalnost.

4.3 Ponovna uporabnost (reusability)

Tri nivojska arhitektura in modularna zasnova sta tesno povezana s stopnjo ponovne uporabnosti določene informacijske rešitve.

Center za informatiko si bo prizadeval za čim večjo stopnjo ponovne uporabe obstoječih informacijskih rešitev (modulov) v novih informacijskih sistemih.

Tudi sicer je pri načrtovanju informacijskih rešitev potrebno ponovno uporabnost imeti ves čas

pred očmi, saj jo lahko izvedemo tudi na drugih nivojih in ne le na področju modulov ali storitev.

4.4 Povezljivost (interoperabilnost)

Pri načrtovanju informacijskih sistemov Center za informatiko posebno pozornost posveča povezljivosti načrtovanega sistema z ostalimi sistemi, tako tistimi, ki jih poznamo, kot tistimi, ki se bodo predvidoma pojavili v prihodnosti. Pri tem je potrebno posebno pozornost posvetiti formatu podatkov, ki mora biti izbran tako, da omogoča povezljivost s čim večjim številom sistemov, ter ustrezni zasnovi storitev, da bo mogoča enostavna realizacija dostopa do njih ob upoštevanju vseh ostalih strateških in tehničnih usmeritev.

Center za informatiko bo za povezovanje informacijskih sistemov praviloma uporabljal klice storitev (SOAP, spletni servisi) v storitveno naravnani arhitekturi.

4.5 Standardni format za izmenjavo podatkov

Za izmenjavo informacij med različnimi informacijskimi sistemi bo Center za informatiko praviloma uporabljal XML format zapisa podatkov.

4.6 Standardni formati za obdelovanje in shranjevanje dokumentov

Slovensko sodstvo kot privzeti format zapisa za obdelavo dokumentov uporablja Open Document Format (ODF), ki je odprti in mednarodno priznani standard za zapis dokumentov (ISO/IEC 26300).

Za shranjevanje končnih dokumentov se v sodstvu privzeto uporablja format zapisa dokumentov PDF/A (ISO 19005-1), ki hkrati zagotavlja dolgoročno hrambo dokumentov.

4.7 Lastništvo programske kode

Center za informatiko si bo prizadeval za stalni pregled in lastništvo (vključno s pravico neomejene uporabe kode za lastne informacijske sisteme) nad programsko kodo zunanjih izvajalcev. Zahteval bo redne (vsaj enkrat tedensko) prenose programske kode v skupni repozitorij (SVN), nameščen v okolju sodstva, dodatno pa bo izgradnja (*build*) programskih rešitev vedno potekala pri naročniku (Center za informatiko).

4.8 Programski jeziki in programsko okolje

Java je privzeti programski jezik, v katerem so izdelane informacijske rešitve za podporo poslovanja sodstva. Vse rešitve so izdelane za izvajanje v programskem okolju JEE (Java Enterprise Edition).

5 Merila za ocenjevanje informacijskih rešitev

Izbor informacijske rešitve, ki bo tvorila posamezni gradnik informacijskega sistema, je kompleksna naloga. Ob vsaki možni izbiri, ki vpliva na več uporabnikov informacijskega sistema, je treba pretehtati vsaj naslednja vprašanja:

- ali je smotrna oziroma ekonomsko upravičena;
- ali je tehnično izvedljiva;
- ali je v skladu s sprejetimi načeli oziroma strateškimi usmeritvami organizacije;
- kakšne so možne posledice odločitve.

Kvalitativno ocenjevanje temelji na izbranih kriterijih, ki izhajajo iz strateških in tehničnih

usmeritev, ki se uporabljajo pri načrtovanju informacijskih rešitev.

Kvalitativni kriteriji so razdeljeni v štiri skupine:

- pomen projekta s področja informacijske tehnologije;
- povečanje kakovosti opravljenega dela;
- vpliv na uporabnike;
- skladnost s strateškimi usmeritvami.

5.1.1 Pomen projekta s področja informacijske tehnologije

Ta skupina kvalitativnih kriterijev obravnava pomen rešitve v širšem kontekstu državne uprave zaradi želje po čim večji stopnji ponovne uporabe že razvitih storitev.

V okviru te skupine je pet kriterijev:

- **Pomen znotraj IT usmeritev:** v okviru tega kriterija ocenjujemo posamezno rešitev glede na pomen, ki ga le-ta zaseda znotraj usmeritev celotne državne uprave na področju informacijskih tehnologij. Na tem mestu je potrebno preveriti, kolikšen pomen ima rešitev, ki jo ocenjujemo, v objavljenih načrtih in strategijah javne uprave
- **Skladnost z izgradnjo IT v državni upravi:** ta kriterij ocenjuje skladnost obravnavane rešitve z načinom izgradnje informacijskih sistemov v državni upravi
- **Značaj pilotskega projekta:** ocena posamezne rešitve glede na njen potencial, da postane pilotski projekt za vso državno upravo
- **Uporaba obstoječih tehnologij:** ocena, v kolikšni meri gre pri rešitvi za ponovno uporabo obstoječih informacijskih sistemov oz. tehnologij (angl. *reusability*)
- **Neodvisnost od posameznega ponudnika:** s tem kriterijem ocenjujemo, kolikšno stopnjo odvisnosti od posameznega ponudnika s seboj prinaša posamezna ocenjevana rešitev

5.1.2 Povečanje kakovosti delovnih nalog

Kriteriji v tej skupini se nanašajo predvsem na oceno izboljšanja kakovosti in hitrosti opravljanja delovnih nalog, ki jih lahko prinese posamezna obravnavana rešitev. Pri tej skupini kriterijev je v ozadju splošni interes po povečanju učinkovitosti pri opravljanju nalog zaposlenih pri uvedbi novih informacijskih rešitev:

- **Povečanje kakovosti pri opravljanju nalog:** s pomočjo tega kriterija ocenjujemo predvsem kakovost, ki jo prinaša ocenjevana rešitev na področju opravljanja nalog. V kolikor ima večji vpliv na kakovost (npr. manjše število napak), je rešitev boljša
- **Pohitritev delovnih procesov in opravil:** ocena ali uvedba ocenjevane rešitve pomeni možnost hitrejšega opravljanja dela (več opravil na časovno enoto)
- **Enotno upravljanje:** ocena, v kolikšni meri bo rešitev prispevala k enotnemu upravljanju nalog z določenega področja oziroma v kolikšni meri bo pripomogla k poenotenju upravljanja delovnih procesov
- **Povečanje ugleda:** ocena, v kolikšni meri lahko ocenjevana rešitev pripomore k povečanju ugleda sodišč. Ocenjujemo lahko tudi ali določena rešitev pripomore k temu, da se v javnosti zniža vtis o birokratizaciji sodstva.

5.1.3 Vpliv na uporabnike

Ta skupina kvalitativnih kriterijev ocenjuje, kakšen vpliv ima posamezna informacijska rešitev navznoter, na uporabnike sistema, ki so praviloma javni uslužbenci.

- **Izboljšanje delovnih pogojev:** ocena vpliva rešitve na izboljšanje delovnih pogojev uporabnikov. Delovni pogoji neposredno vplivajo na zadovoljstvo uporabnikov in njihovo učinkovitost, zato je ocena pomembna tudi za zniževanje odpora uporabnikov proti uvajanju novih informacijskih sistemov
- **Ohranitev/razširitev znanja in kvalifikacij:** ob uvedbi novega informacijskega sistema morajo uporabniki praviloma osvojiti nova znanja, potrebna za njegovo uporabo. Poleg tega lahko uvedba novega informacijskega sistema povzroči tudi razširitev delovnih področij uporabnikov in s tem povezano potrebno dodatno izobraževanje. V okviru tega ocenjujemo pozitivne učinke (pridobivanje dodatnih znanj in veščin), ki jih povzroči uvedba nove rešitve.

6 Strategija elektronskega poslovanja

Elektronsko poslovanje postaja stalnica tudi v sodstvu, saj se hitro povečuje število sodnih postopkov, ki podpirajo elektronsko poslovanje. Center za informatiko si bo prizadeval za implementacijo elektronskega poslovanja na vseh področjih, kjer je to upravičeno in izvedljivo, saj se na ta način povečuje dostopnost in transparentnost sodnih storitev.

6.1 Cilji elektronskega poslovanja

1. **Večja dostopnost storitev sodstva:** z možnostjo elektronskega dostopa do storitev sodstva se bistveno olajšuje dostopnost do teh storitev, saj lahko večino storitev v celoti opravimo z enega mesta
2. **Večja transparentnost:** elektronsko poslovanje načeloma omogoča boljši (praviloma oddaljeni) dostop do informacij o določenem postopku, hkrati pa zaradi avtomatizacije določenih postopkov preprečuje možnosti napak in zlorab
3. **Ponovna uporaba informacij:** elektronsko poslovanje upošteva načelo izvornih evidenc, kar pomeni, da se podatki vnašajo le v enem koraku, hkrati pa se dopolnjujejo in preverjajo s podatki iz uradnih izvornih evidenc
4. **Hitrejše reševanje zadev:** z elektronskim poslovanjem se v celoti informatizira vodenje zadev, kar poleg boljšega pregleda nad stanjem zadev prinaša tudi enostaven dostop do vseh podatkov in listin v posamezni zadevi in avtomatizacijo določenih administrativnih opravil (generiranje pisanj, izvajanje poizvedb).

6.2 Načela elektronskega poslovanja

Pri uvajanju in zagotavljanju elektronskega poslovanja v sodstvu bo Center za informatiko poleg splošnih načel upošteval in spoštoval tudi naslednja načela:

1. **Ocenjevanje primernosti uvedbe elektronskega poslovanja:** vseskozi je treba ocenjevati, kateri sodni postopki so najprimernejši za uvedbo elektronskega poslovanja s strankami, hkrati pa ocene ovrednotiti na podlagi izkušenj iz obstoječih sistemov, ki podpirajo e-poslovanje (eZK, CoVL), ter oceniti ekonomsko upravičenost in tehnično izvedljivost.
2. **Poenostavitev in pohitritev postopkov:** elektronsko poslovanje mora s seboj prinašati tudi možnosti za pohitritev in poenostavitev postopkov, nikakor pa ne sme povzročati dodatnih

postopkov in zamud pri poslovnem procesu.

3. **Poenotenje in standardizacija shem za izmenjavo podatkov:** Center za informatiko si bo prizadeval za spoštovanje že sprejetih standardov na področju elektronskega poslovanja, v primeru, ko za določeno področje standard ni na voljo, si bo prizadeval za standardizacijo
4. **Zagotavljanje pravilnega delovanja:** eno izmed temeljnih načel pri uvajanju elektronskega poslovanja je zagotavljanje pravilnosti delovanja sistema. Elektronsko poslovanje s seboj navadno prinaša avtomatizacijo večjega dela poslovnega procesa in s tem možnost pojava sistemskih napak, ki jih je treba še pred uvedbo sistema identificirati in odpraviti v skladu z načeli zagotavljanja kakovosti programske opreme.
5. **Zagotavljanje varnosti:** z uvajanjem elektronskega poslovanja se informacijski sistem sodstva izpostavlja velikemu številu zunanjih uporabnikov, s čimer se bistveno povečuje potencialno varnostno tveganje. Pri uvajanju elektronskega poslovanja je zato nujno treba pri zagotavljanju varnosti upoštevati bistveno širši nabor potencialnih groženj in za vsako grožnjo izdelati načrt za njeno preprečitev.
6. **Sledljivost:** sledljivost poteka posameznih elektronskih opravil je ena izmed ključnih sestavin vsakega elektronskega poslovanja. Na podlagi revizijskih sledi, ki jih vodi sistem, mora biti moč nedvoumno rekonstruirati vsak dogodek v sistemu, še posebej tiste dogodke, pri katerih prihaja do spremembe podatkov ali stanj v sistemu.
7. **Zagotavljanje nemotenega delovanja:** Center za informatiko bo po najboljših močeh in v okviru deklariranih obratovalnih časov zagotavljal nemoteno delovanje informacijskih sistemov sodstva, ki omogočajo elektronsko poslovanje.
8. **Način uvajanja elektronskega poslovanja:** Center za informatiko daje prednost modelu postopnega uvajanja elektronskega poslovanja v sodnih postopkih, pri čemer je treba uporabnike za uporabo elektronskega poslovanja ustrezno stimulirati (nižji stroški, takse,...). S tem se uporabnikom omogoči dovolj dolgo prehodno obdobje, v katerem se lahko ustrezno (v skladu z zmožnostmi) in bolj kakovostno pripravijo na nov način poslovanja.
9. **Ohranjanje možnosti alternativnega načina poslovanja:** uvajanje elektronskega poslovanja načeloma olajša dostopnost sodnih postopkov, hkrati pa uvaja centralizacijo in s tem možnost odpovedi katerega izmed centralnih delov sistema, ključnega za delovanje elektronskih storitev na ravni celotne države. Za takšne primere si bo Center za informatiko prizadeval za ohranitev možnosti uporabe alternativnih poti, največkrat v obliki "papirnega" poslovanja.
10. **Zagotavljanje skladnosti s predpisi s področja elektronskega poslovanja:** posamezna področja elektronskega poslovanja ureja množica predpisov, ki lahko predstavljajo tudi oviro na poti do elektronskega poslovanja. Center za informatiko si bo prizadeval za zagotavljanje skladnosti elektronskega poslovanja s predpisi in dobrimi praksami s tega področja.

6.3 Ključni gradniki elektronskega poslovanja v sodstvu

Za uspešno in celovito implementacijo elektronskega poslovanja v sodstvu je treba zagotoviti naslednje ključne gradnike, ki skupaj tvorijo sistem elektronskega poslovanja.

6.3.1 Elektronsko vložništvo

Elektronsko vložništvo zagotavlja storitve, povezane z oddajanjem vlog v elektronski obliki, torej storitve, ki z uvajanjem elektronskega poslovanja zelo pridobivajo na pomenu.

Z ustrezno implementacijo teh storitev lahko bistveno poenostavimo določena opravila, hkrati pa predstavljajo neformalno merilo prijaznosti informatiziranih sodnih postopkov do uporabnikov.

Elektronsko vložništvo temelji na naslednjih storitvah in načelih:

1. **Varnostna shema:** zagotavlja naslednje storitve

- **avtentikacija uporabnikov:** preverjanje istovetnosti uporabnikov z uporabo različnih varnostnih mehanizmov. Velja načelo sorazmernosti: večje število elektronskih opravil, ki jih uporabnik lahko opravlja, s seboj prinaša strožje varnostne mehanizme.
- **avtorizacija uporabnikov:** razvrščanje uporabnikov glede na njihova upravičenja in omogočanje dostopa le do storitev, za katere imajo upravičenje (avtorizacijo)
- **administracija uporabnikov:** vodenje seznama uporabnikov za posamezno skupino uporabnikov. Velja načelo večstopenjskega samostojnega upravljanja uporabniških skupin in podeljevanja pooblastil, kar pomeni, da krovno pooblastilo upravljalca podeljuje Vrhovno sodišče, upravljelec pa upravlja (administrira) uporabnike iz lastne uporabniške skupine.

2. **Oddajanje vloge v elektronski obliki:** elektronsko vložišče mora omogočati vlaganje vlog v postopkih, za katere je uporabnik upravičen in za katere obstaja možnost elektronskega vlaganja. Pri tem bo Center za informatiko zagotavljal:

- storitev elektronskega vlaganja vlog prek spletnega obrazca na portalu (za vse postopke)
- standardizirano XML shemo elektronske vloge in možnost paketnega vlaganje (za določene postopke)

3. **Plačevanje sodnih taks in drugih obveznosti z uporabo sistema ePlačila:** elektronsko vložišče mora ob oddaji vlog omogočati tudi hkratno elektronsko plačilo sodnih taks in drugih obveznosti.

4. **Dostop do podatkov o zadevi:** uporabnik mora imeti možnost elektronskega dostopa do ključnih podatkov o zadevi, najmanj za zadeve, v katerih je izvajal elektronska opravila.

6.3.2 Elektronska poštna knjiga (EVIP)

Elektronska poštna knjiga zagotavlja enotno vhodno in izhodno točko elektronskega poslovanja sodstva. Osnovne storitve, ki jih zagotavlja, so:

1. **Sledljivost:** EVIP zagotavlja enolično revizijsko sled s ključnimi podatki za vsako vlogo ali pisanje, ki bodisi prispe ali zapusti informacijski sistem sodstva
2. **Podpora več izhodnim potem:** omogoča posredovanje izhodnih pisanj po več različnih izhodnih poteh: centralno tiskanje (poštna cesta), lokalni tiskalnik, elektronsko vročanje
3. **Posredovanje informacije o vročitvi:** omogoča pridobitev in posredovanje informacije o vročitvi za vse izhodne pošiljke, za katere se ta informacija zahteva
4. **Sistem za varno elektronsko vročanje (SVEV):** mogoča vročanje izhodnih pisanj v varne elektronske predale uporabnikov v skladu s predpisi, ki urejajo vročanje (ZPP, ZSreg, ZUP)

6.3.3 Elektronski spis (eSpis)

Z uvedbo elektronskega poslovanja se drastično poveča količina listin, ki se v sistemu hranijo v elektronski (digitalni) obliki. Za uspešno obvladovanje in obdelovanje takšnih količin elektronskih dokumentov morajo biti izpolnjeni naslednji dodatni pogoji:

1. **Ustrezen sistem za hrambo velikih količin elektronskih dokumentov:** omogoča zanesljivo, od količine neodvisno shranjevanje in dostop do dokumentov in njihovih metapodatkov
2. **Predpisan (poenoten) način digitalizacije gradiva na vhodu:** jasno predpisane omejitve glede velikosti, formata, ločljivosti in metapodatkov
3. **Atomarnost:** v sistemu morajo biti dokumenti shranjeni na način, da je omogočen dostop do posamezne listine, ki je ni mogoče dalje razdeliti na več dokumentov.
4. **Možnost optične prepoznave:** za digitalizirane dokumente je treba zagotoviti možnost optične prepoznave besedila
5. **Možnost iskanja po polnem besedilu:** treba je zagotoviti iskanje dokumenta po besedilu ali delu besedila, po možnosti z uporabo naprednih iskalnih operatorjev

Ključna dejavnika za elektronsko poslovanje sta uporabnost in prijaznost sistema, kot jo dojemajo uporabniki. Od njih je namreč odvisno ali bodo na vsaki točki posameznega postopka pretvarjali e-spis ali njegove dele v papirno obliko ali pa celoten postopek vodili zgolj v elektronski obliki.

Ker sodni postopki temeljijo na dokumentih v posamezni zadevi, urejenimi v spis, je treba v okviru elektronskega poslovanja zagotoviti vsaj enakovredno funkcionalnost, dodatno pa izkoristiti vse nove možnosti, ki jih omogoča informacijska tehnologija.

Elektronski spis je v samem bistvu le način prikaza listin, shranjenih v elektronski obliki, ki sestavljajo posamezno zadevo. Omogočati mora vsaj naslednje možnosti:

1. **Različni načini prikaza dokumentov (listin) znotraj posamezne zadeve:**
 - Razvrščeno: kronološki prikaz (listine, razvrščene po datumih), po posameznih strankah
 - Urejeno v skladu s Sodnim redom
 - Po meri (uporabniško določen način prikaza z možnostjo shranjevanja uporabniških nastavitev)
 - Filtrirano (npr. brez vročilnic, prilog)
 - uporaba zaznamkov (*bookmarks*) za hitro listanje po elektronskem spisu
2. **Iskanje:**
 - Po besedilu (hitro, napredno - *full text search*),
 - Po tipu dokumenta,
 - Po nazivu oz. opisu
3. **Označevanje:**
 - označevanje dokumentov (enega ali več - za prikaz, za spreminjanje lastnosti/metapodatkov)
 - označevanje dela besedila (možnost dodajanja različnih vrst oznak, možnost ločevanja vrst oznak z barvami)
 - dodatni opis/oznaka dokumenta oz. dela besedila (*annotation*)

- vnos skrite opombe: vnos zasebnih opomb, ki se nanašajo na označeni dokument ali del besedila, vidnih le uporabniku
- vnos odredbe/napotka: viden vsem uporabnikom vpisnika, ki imajo upravičenja dostopa do dokumenta
- označevanje dokumentov z metapodatki, urejanje metapodatkov

Pri prikazu ali delu z elektronskim spisom se izvorni dokumenti ne spreminjajo, spreminjajo se le njihovi opisni (meta) podatki in nastavitve prikaza pri posameznem uporabniku.

6.4 Povezovanje informacijskih sistemov in evidenc

Za učinkovito informacijsko podporo poslovnim procesom v sodstvu, še posebej pa za uvedbo elektronskega poslovanja, sta povezovanje informacijskih sistemov in izmenjava podatkov ključnega pomena, hkrati pa ima omenjeno povezovanje direktno podlago v Zakonu o sodiščih (3. odst. 13. čl).

Z avtomatsko izmenjavo podatkov med informacijskimi sistemi v sodstvu lahko bistveno poenostavimo prehajanje informacij med omenjenimi sistemi, hkrati pa na enostaven način zagotovimo pravilnost in verodostojnost prenesenih informacij.

Naslednje, za e-poslovanje prav tako ključno področje je dostop do uradnih izvornih evidenc posameznih upravljalcev, kjer lahko sodni informacijski sistem v okviru določene zadeve samodejno preverja pravilnost podatkov.

Še višjo raven izmenjave podatkov predstavlja izmenjava podatkov o posameznih zadevah med informacijskimi sistemi v okviru državnih organov, s čimer lahko dosežemo, da zaključek zadeve v enem sistemu samodejno sproži začetek zadeve v drugem sistemu (npr. samodejni vpis ukrepa iz prekrškovnega vpisnika v register vozniških dovoljenj).

Poleg tehnoloških standardov (XML sheme, prenosni protokoli) je potrebno določiti tudi ustrezne standarde glede varovanja osebnih podatkov, saj vsako povezovanje evidenc povečuje možnost zlorabe osebnih podatkov, hkrati pa te standarde poslati v presojo ustreznim organom.

7 Cilji informacijske podpore v sodstvu

Zaradi hitrega napredka na področju informacijske tehnologije se pri uporabi informacijskih tehnologij nenehno pojavljajo novi izzivi, ki jih je potrebno nujno obravnavati, raziskati, ovrednotiti in se opredeliti glede ustreznih rešitev.

7.1 Zniževanje stroškov poslovanja sodišč z uporabo informacijske tehnologije

Center za informatiko bo stalno iskal načine uporabe informacijske tehnologije, s katerimi bo zniževal stroške poslovanja sodstva. Pozornost bo usmerjal predvsem v naslednja področja:

- razbremenitev uporabnikov (dostop do evidenc, izdelava pisanj, pomoč pri rutinskih opravilih,...)
- pospešitev in poenostavitev poslovnih procesov
- centralizacija logističnih opravil (izdelava in odprema pisanj, poštna storitve, digitalizacija)

7.2 Zagotavljanje podatkov za sprejemanje poslovnih odločitev

Informacijski sistemi v sodstvu zbirajo in obdelujejo veliko količino podatkov. Center za

informatiko bo te podatke zbiral in obdeloval ter zagotavljal njihovo posredovanje končnim uporabnikom.

Predvsem bo zagotavljal podatke z namenom poslovnega obveščanja (business intelligence), na osnovi katerih bodo vodstva sodišč lahko sprejemala nivo politik in preverjala poslovne odločitve.

7.3 Zagotavljanje možnosti za delo od doma

Delo od doma se največkrat omenja ravno v povezavi z informacijsko tehnologijo in pomeni, da lahko zaposleni brez vsakodnevne prisotnosti na delovnem mestu enako kakovostno opravlja svoje delo.

Center za informatiko bo zagotavljal tehnične možnosti za delo od doma tudi za zaposlene v okolju sodišč, katerih delovno mesto dopušča tudi od doma.

Zato bo potrebno preveriti tehnične in pravne možnosti za uvedbo dela od doma, kjer je to mogoče in zaželeno.

V zvezi s tem bo treba opredeliti in izdelati natančne varnostne standarde pri tovrstnem delu, da z novim načinom dela ne bi zmanjšali trenutne stopnje varnosti informacijskih sistemov sodišč.

7.4 Uvajanje novih tehnologij v sodne dvorane

V skladu s skokovitim napredkom tehnologije se v zadnjem času pojavljajo mnoge tehnične rešitve in tehnologije, ki jih je mogoče učinkovito uporabiti v sodnih dvoraneh ali pa bo njihova uporaba zahtevana s predpisi.

Pri uvajanju omenjenih rešitev je potrebno upoštevati iste standarde in načela kot pri uvajanju informacijskih rešitev. To pomeni, da je potrebno preveriti izvedljivost, ekonomsko upravičenost, kakor tudi združljivost načrtovane rešitve z obstoječim sistemom.

Pri tem je potrebno jasno definirati cilje, ki jih zasledujemo z implementacijo rešitve, kakor tudi pričakovane rezultate.

7.4.1 Videokonferenčni sistemi

V sodnih postopkih se vedno bolj uveljavljajo videokonferenčni sistemi, ki omogočajo udeležencem v postopku, da se postopka udeležijo na daljavo. To pomeni pozitivne učinke v obliki prihrankov na račun stroškov prevoza, hkrati pa tudi glede varnosti udeležencev v postopku.

Pred tem bo treba določiti standarde, ki se bodo uporabili v okviru izbrane rešitve, ter preučiti vplive oz. dodatne zahteve, ki jih bo odločitev povzročila glede tehnološke opremljenosti sodišč (omrežje, napajanje, računalniška oprema, zmogljivost povezav,...)

Hkrati je treba rešitev izbrati tako, da bo v čim večji meri zagotovljena združljivost izbrane rešitve v širšem prostoru (vsaj EU), s tem pa pozitivni učinki čim večji.

7.4.2 Snemanje obravnav

Snemanje obravnav na sodiščih se vse bolj uveljavlja. Center za informatiko si bo prizadeval za zagotavljanje tehnične infrastrukture za zajem in shranjevanje posnetkov, dodatno pa tudi za skladnost rešitev hrambe posnetkov in dostopa do shranjenih posnetkov s strateškimi in tehničnimi usmeritvami informatizacije v sodstvu.

7.4.3 Predvajanje AV gradiva

V zadnjem času se sodišča čedalje pogosteje soočajo s težavo, kako predvajati avdiovizualno gradivo v okviru postopkov.

Težave se pojavljajo predvsem pri:

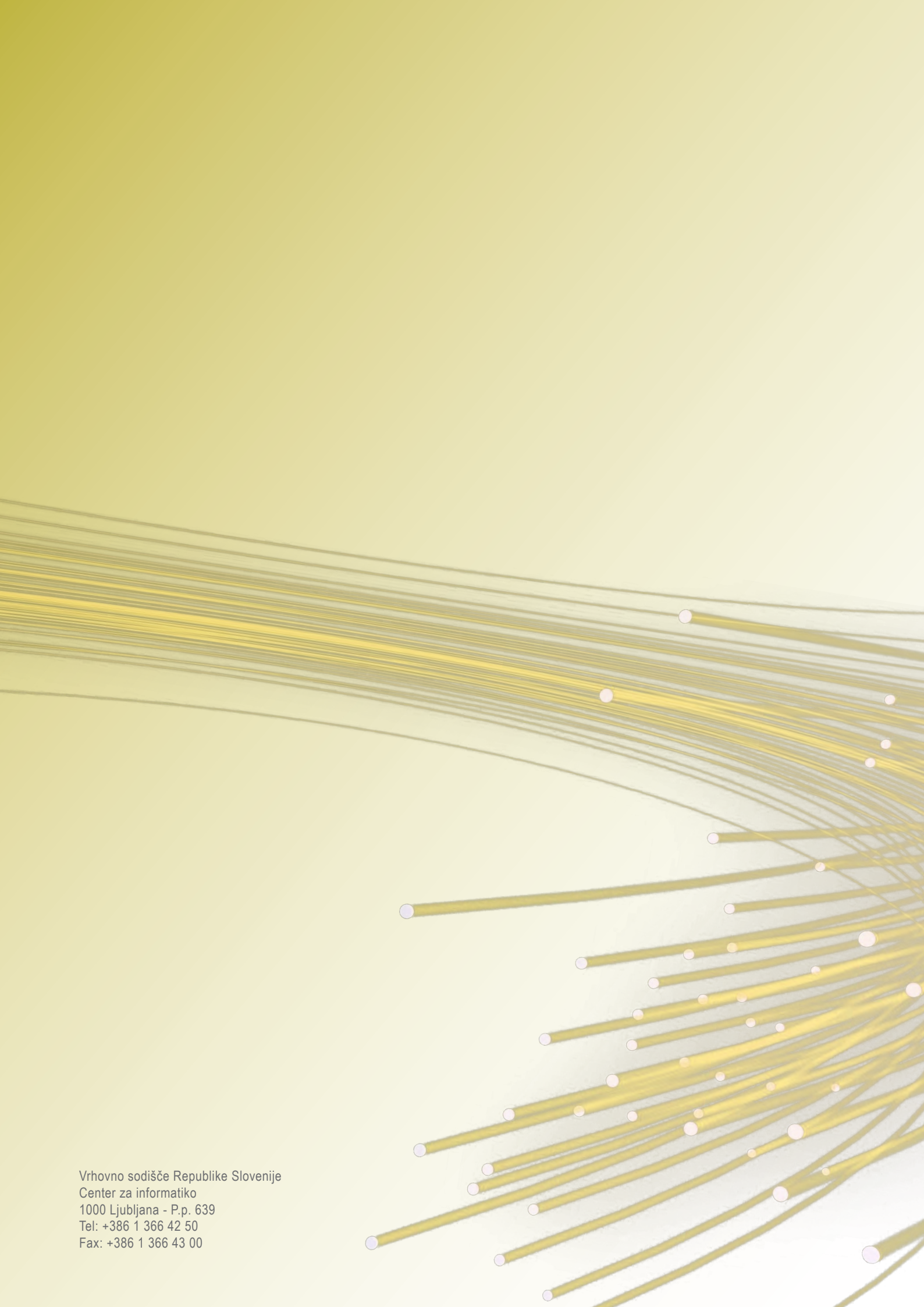
- opremljenosti sodišč z avdiovizualno opremo
- različnih formatih zapisa avdiovizualnega gradiva
- znanju ravnanja z avdiovizualno opremo

Center za informatiko podpira vsak napor v smeri opremljanja razpravnih dvoran z avdiovizualno opremo, pri čemer je potrebno upoštevati vsaj naslednja načela:

- enotna opremljenost sodišč z opremo (enaka oprema) – omogoča ugodnejše nakupne pogoje in pogoje vzdrževanja opreme
- ustreznost za predviden namen uporabe
- zmogljivost, zanesljivost in enostavnost ravnanja z opremo.
- združljivost vsaj z najpogostejšimi formati avdiovizualnega gradiva

Nadalje je potrebno doseči tudi konsenz o naboru formatov avdiovizualnih gradiv, ki jih sodišča lahko predvajajo. Mnogokrat so namreč sodišča soočena z gradivom (predvsem pri gradivu iz video nadzornih sistemov), ko predvajalniki za to gradivo sploh niso na voljo za splošno rabo. Nabor avdiovizualnih formatov namreč določa tudi vrsto in količino avdiovizualne opreme, ki ji je v ta namen potrebno zagotoviti. Stališče sodstva je, da se na strani sodišč zagotovi možnost predvajanja za tiste formate, ki pomenijo kar najmanj različnih avdiovizualnih naprav v lasti sodišč.

Za podporo ostalih formatov avdiovizualnih gradiv bi moral poskrbeti predlagatelj gradiva tako, da bi v času predvajanja avdiovizualnega gradiva zagotovil ustrezno opremo. Naloga sodišča bi bila v tem primeru le zagotovitev ustreznih priključkov za priključitev te opreme na obstoječo opremo za projekcijo in predvajanje.

Vrhovno sodišče Republike Slovenije
Center za informatiko
1000 Ljubljana - P.p. 639
Tel: +386 1 366 42 50
Fax: +386 1 366 43 00